

Välkommen till
Nyhetsbrev nr 7 - 2020
från Kalle Eriksson

Gröthögarna är ett av de fornminnen, som vi möter i detta Nyhetsbrev.

”Mitt Bjäre”

I mitt arkiv har jag ett omfattande manuskript, som när nästan färdigt. Meningen var, att det skulle bli min nästa bok. Som jag meddelat i tidigare Nyhetsbrev har jag drabbats av en sorg som gör, att det nu känns omöjligt att fortsätta arbetet. Som det känns nu måste materialet ligga kvar i byrålådan - förmodligen för gott.

Att jag över huvud taget nämner detta i Nyhetsbrevet har jag inte riktigt klart för mig. Kanske är det en icke färdigtänkt förhoppning, att någon annan skulle kunna ta tag i materialet och kunna använda på något sätt - hela eller delar av det.

Några ord om mina tankar kring bokplanerna:

Som titel till den blivande boken hade jag valt ”Mitt Bjäre”.

Med ordet ”mitt” ville jag betona, att det här var min högst subjektiva bild av Bjäre.

Den avgränsningen tyckte jag var nödvändig, dels för att betona, att urvalet av innehåll var just subjektivt men också för att avgränsa uppgiften, Med enbart ordet ”Bjäre” i titeln skulle ämnet bli så enormt stort. ”Bjäre” är ju så mycket - natur, landskap, historia, skola, kyrka, arbetsliv, nöjesliv, traditioner, människor, väderlek - med översvämningar, snökaos, isvintrar, sommartorka mm. mm.

Även bildspel.

Mitt arkiv med färdigt material omfattar också ett antal bildspel. Även för dessa är framtiden oviss.

Här är några exempel på färdiga bildspel:

- ”Nära havet trivs jag bäst”. En hyllning till Bjäres långa och intressanta kust.
- ”Birgit i Bjäre”. Om Birgit Nilsson som barn och som ung i Bjäre.
- ”Gammalsvenskby”. En berättelse om en by nära Svarta havet, där svenska språket och svensk kultur fortfarande lever kvar.
- ”Bilder av ett sekel i Bjäre”.
- ”Så blev Båstad tennis”. Om hur Båstad växte fram till att bli ett svenskt centrum för tennis
- ”På räls över Hallandsås under ett sekel”. Om hur järnvägen över Hallandsås byggdes och till sist ersattes med en tunnel.
- ”Bilen vidgade vår värld”. Om hur Bjäre förändrades när bilen gjort sin entré.
- ”Bjärebör i arbete”. Om arbetslivet i Bjäre genom tiderna.
- ”Jordbrukets omdaning”. En berättelse om hur bjärebygdens jordbruk förändrats.
- ”Möten med Bjärebör”. En bildspel med bjärebör i centrum.

Utöver dessa finns ett antal bildspel, som inte är helt fullbordade.

Nu övergår jag i stället till det traditionella innehållet i mina Nyhetsbrev - att plocka russin ur den välfyllda bjärekakan.

Brydestugorna berättar

”Brytesstufvor böra af alla grannar i by byggas och vid magt hållas och om någon beträdes med att torka lin eller hampa i bagareugn eller anställer brytning hemma i husen, skall genast uttagas en riksdaler banco till byens kassa”.

Det här står att läsa i Förslövs byordning från 1788. Det var som synes klara besked. Anledningen till förbudet att syssla med linbrytning i hemmet var brandfaran. Byns gemensamma linbastu hade man av hänsyn till denna brandfaran anlagt ett stycke från bebyggelsen. Linet var mycket eldfängt. Några av våra gamla brydestugor finns kvar, exempelvis vid Glimminge Plantering och Ramsjöstrand. För inte så länge sedan gav ett omfattande ideellt arbete av många byinvånare till resultat, att brydestugan i Förslöv blev ställd i ordning.

I det kulturmiljövårdsprogram, som Båstads kommun lät utforma för några år sedan, kan vi läsa mer om såväl brydestugor som andra minnen i landskapsbilden från gångna sekler.

Vägen - inte målet - blir resans höjdpunkt.

Att färdas längs de gamla vägarna i Bjäre en upplevelse. De följer på ett harmoniskt sätt själva landskapsbilden. Man kan ana hur man med dåtidens enkla redskap var nödsakad att låta vägen följa landskapets struktur. Höjder och dalar undvek man. Därför blev vägen krokig. Vägen blir en naturlig del av landskapsbilden.

I de gamla landskapslagarna reglerades underhållet av vägarna. Arbetet sköttes av bönderna. Varje bonde tilldelades en viss sträcka.

På 1600-talet kom bestämmelser om att det på två mils avstånd från varandra skulle finnas gästgivaregårdar. Där skulle resande kunna övernatta och få mat. Gästgivaren skulle dessutom svara för skjutsning av den resande till exempelvis ett annat gästgiveri.

På en karta från 1684 finns några av de större vägarna i Bjäre markerade. På denna karta kan vi bl.a. se den s.k. prästavägen mellan Båstad-Hov- Torekov.

Ännu i början av 1800-talet

var vägarna i Bjäre dåliga. Om det kan vi läsa i en skrift från början av det seklet:

”Genom V. Karup och Houf går goda landsvägar. Utom dessa finns inga goda vägar. Allt är blott för bondvagnar och behövas underhåll för att synnerligen häst och vagn begagnas af större fordon”.

Därmed tar vi ett hopp från väg till järnväg:

Järnvägen kom - och möblerade om.

När 1885 sista spiken slagits i och fäst järnvägsskenorna som löpte genom Bjäre, blev det startskottet för en livlig aktivitet.

Det blev lättare för människorna att förflytta sig längre sträckor. Turismen i Bjäre gynnades. Varor, som tidigare transporterats med häst och vagn, kunde mycket snabbare distribueras via järnväg.

Kring de nya stationerna växte samhällena. Nya samhällen växte upp omkring stationerna Grevie, Förslöv, Vejbslätt och Barkåkra.

Järnvägens historia gällande Bjäre har jag behandlat i såväl bokform som i ett bildspel.

När jag studerar turismsbroschyrer från den tidiga järnvägstiden slås jag av, att det är Grevie station som anges som lämpligaste orten för den, som vill ta sig till resmål på den yttre delen av bjärehalvön - bl.a. Torekov. Broschyren berättar om att man i Grevie kan beställa hästskjuts för att komma till Torekov.

Stationen i Båstad innebar ett uppsving för badorten Malen. På den tiden talade man om Båstad och Malen som två skilda badorter. För Malen låg nu Båstads station väl till.

Jorden i vi ärvde.

Den stora landisen - inlandsisen - som täckte bl.a. Skandinavien och vissa andra delar av norra Europa, drog sig tillbaka för sisådär 12000-14000 år sedan. Denna väldiga ismassa har i hög grad varit med om att forma den halvö, som vi nu bor på.

Påverkan skedde först när isen under sin tillväxtperiod som en väldig isskrapa tog med sig material från marken och lagrade det i isen.

När isen sedan drog sig tillbaka skedde en ny påverkan. Nu var det de väldiga massorna smältvatten som strömmade ner genom sprickorna i isen och slutligen forsade ut på isens sydsida. Med sig ut ur isen förde smältvattnet det material, som isen skrapat loss under tillväxtperioden. Materialet - grus och stenar - bildade nu en ås vid mynningen. Allteftersom isen drog sig tillbaka ”följde åsen med”. Det vi idag kallas rullstensås bildades. Tydligast framträder rullstensåsarna vid Grevie- Killebäckstorp.

I det Kulturmiljövårdsprogram, som Båstads kommun har låtit utforma, uppmärksammas detta, särskilt under rubriken ”värden att slå vakt om”.

” Grevie backar är en unik naturbildning med höga kulturhistoriska värden. Kombinationen av fornlämningar och rullstensåsar i ett öppet kulturlandskap har få motsvarigheter i landet. Här är det möjligt att se, hur människan genom historien har anpassat sig till de topografiska förutsättningarna och utnyttjat dem på bästa sätt.”

”Bjäre är unikt”

”Vårt forntida landskap är i Sverige som helhet med få undantag helt utplånat. Bjärehalvön är - genom sin stora mängd av minnen från hela forntiden - ett unikt område. Inte i någon del av landet - eller Nordeuropa - är bevarandegraden av fornminnen så hög som här. Det gäller främst minnen från bronsåldern”.

Åter till kommunens kulturmiljövårdsprogram:

”Kombinationen av monumentala gravhögar, skålgropar, fossila åkrar och funna praktföremål är mycket anmärkningsvärd. Högarna dominerade landskapet och var menade att synas på långt håll. Det är därför betydelsefullt att tydliggöra detta genom att bibehålla eller återställa det öppna landskapet kring högarna och sätta dem åter i sitt sammanhang.

700 gravhögar.

”Det som bör betonas på Bjäre är helhetsintrycket, som den stora mängden fornlämningar ger. Varje grav har ett egenvärde i sig, men det är den sammanlagda bilden av över 700 gravhögar, som utmärker bjärehalvön”.

”Ca 100 av dessa är s.k. storhögar med en diameter av 20 meter eller mer. Allra störst är Dagshög, som ligger mellan Torekov och Ramsjö”.

Vissa högar ingår i s.k. gravfält. Sådana gravfält kan ha varit traktens begravningsplats under lång tid. Exempel på sådant gravfält är Tofta högar i Hovs socken. Här har man också funnit en s.k. skeppssättning, som placerats inuti en gravhög. En liknande skeppssättning finns nära landsvägen i byn Slättaröd på sträckan mellan Torekov och V. Karup.

Gröthögarna - här har tiden stått stilla.

Ett av de mest kända gravfälten är Gröthögarna på stranden tillhörande Hovs socken.

Dessa gravhögar upplever jag på mina ofta förekommande vandringar längs kusten. Här kan man på ett särskilt sätt uppleva att ”tiden stått stilla”. Området är täckt av klappersten. Det måste ha sett ut på ungefär samma sätt, när forntidens bjärebor byggde upp dessa gravhögar.

Att stå vid dessa högar och veta, att vyn som jag nu ser över kusten och över havet är densamma som den var för den tidens bjärebor är hisnande.

Min boklåda

Boktitel	Pris	Reapris
Så blev Båstad tennis	225	60
Bilder av ett sekel i Bjäre	Slutsåld	
Vår bjärehistoria i bild	350	70
Bjärebor berättar....	Slutsåld	
Strövtåg i Bjäres historia	350	70
Nära havet trivs jag bäst	350	

De böcker, som är slutsålda hos mig, kan ev. finnas som enstaka exemplar hos något av våra säljställen - bokhandel i Båstad, Ängelholm eller Laholm, eller något av våra säljställen på bjärehalvön

Vänligen

Kalle Eriksson

Hallavaravägen 102, 269 91 Båstad

kalle@bjarenet.com

0431-3675 332